

Мороз Світлана Анатоліївна, науковий співробітник науковий співробітник
Навчально-науково-виробничого центру Національного університету
цивільного захисту України, м. Харків, Україна

e-mail: ra.ekma@gmail.com

контактний телефон: 095-507-14-35

Дискусійна група: *Інституціональні засади соціогуманітарного розвитку
держави*

Інтернаціоналізації вищої освіти як інструмент соціогуманітарного розвитку держави: категоріальний зміст феномену

Серед критеріїв оцінювання рівня ВНЗ та якості надання ними освітніх послуг, міжнародні експертні агенції досить часто використовують показник частки іноземних студентів та викладачів у загальній кількості осіб відповідної категорії. На думку більшості з експертів, саме цей показник, поряд з наявністю у ВНЗ міжнародних освітніх програм та його реальною участю у міжнародних наукових і освітніх проектах, є одним з напрямів оцінювання рівня інтернаціоналізації вищої освіти.

Суперечності щодо можливості використання того чи іншого показника для з'ясування рівня інтернаціоналізації професійної діяльності ВНЗ, на нашу думку, обумовлені відсутністю загально визнаного тлумачення змісту відповідної категорії. Наприклад, Р.Л. Ковальчук розглядає сутність інтернаціоналізації вищої освіти через призму кількості іноземних студентів. Ми погоджуємося з такою думкою вченого, адже дійсно «наявність іноземних студентів у ВНЗ будь-якої країни світу – це вагомий елемент інтеграційного розвитку системи вищої освіти держави, який свідчить про високий рівень якості освітніх послуг і престиж вищої школи цієї країни на світовому ринку освітніх послуг» [2, с. 40]. Схожу за своїм науковим змістом позицію займає і Л.Б. Драмарецька, на думку якої «інтернаціоналізація освіти передбачає академічну мобільність студентів та викладацького складу» [1]. Безумовно,

мобільність суб'єктів та об'єктів навчального процесу може бути використана для характеристики рівню інтернаціоналізації вищої освіти. Разом з тим, цей феномен не може бути розглянута виключно в контексті процесів та результатів мобільності студентів та викладачів, адже його зміст є значно складнішим.

Умовно академічне за своїм змістом та формою подання визначення інтернаціоналізації вищої освіти міститься у Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. На думку авторів програмного документа, мета і суть інтернаціоналізації вищої освіти може бути подана через зміст таких тез: формування зрозумілої та відкритої для міжнародної спільноти системи вищої освіти України через її інтеграцію у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір; забезпечення конкурентоздатності закладів вищої освіти через підтримку міжнародного співробітництва у вищій освіті, участі закладів вищої освіти у міжнародних освітніх і дослідницьких програмах, програмах академічної мобільності, міжнародних рейтингах тощо. На переконання М. Бартель, зміст інтернаціоналізації вищої освіти може бути розкритий через такі аспекти, як: лідерство університету в культурному середовищі; міжнародне співробітництво науково-педагогічних працівників ВНЗ з колегами зарубіжних ВНЗ; доступність освітніх програм вітчизняних ВНЗ для студентів з інших країн; наявність іноземних студентів і викладачів в структурі ВНЗ та їх активна участь у професійній діяльності університету; відповідність інфраструктури університету міжнародним стандартам (інформаційні центри, у тому числі й з надання безкоштовних послуг за напрямом вивчення мови, історії та традицій країни; обладнання кампусів та студентських містечок; технічне забезпечення навчального процесу та наукової діяльності [4, с. 45]. Цінність вище наведеної точки зору полягає в акцентуванні уваги її автором на питаннях не лише наявності іноземних студентів, а і на їх активній участі у навчальній та науковій діяльності ВНЗ. Крім того, дослідник апелює до проблематики рівня розвитку інфраструктури ВНЗ. Разом з тим, поза межами фокусу наукової уваги вченого залишилось

питання якості зовнішнього середовища (розвиненість інфраструктури конкретного міста та держави) та спроможності місцевого населення толерантно сприймати носіїв інших культурних цінностей. Крім того, рівень розвитку людського капіталу окремої країни, а відповідно і рівень її соціально-економічного розвитку, також мають свою частку компетенції у розкритті змісту феномену інтернаціоналізації вищої освіти.

Досить вдале та просте за своїм формулюванням визначення інтернаціоналізації вищої освіти було надано Дж. Найт, яка розкрила її зміст через процес інтеграції міжнародного і міжкультурного виміру з освітою, дослідженнями та іншими функціями вищого навчального закладу [5, с. 7]. Досить слушним, в контексті з'ясування категоріального змісту феномену інтернаціоналізації вищої освіти є зауваження П.К. Хобзея, який у межах аналізу головних аспектів інтернаціоналізації вищої освіти звернув увагу на значущість наявності: стратегії розвитку інтернаціоналізації та її інтеграція в стратегію розвитку університету; управлінської інфраструктури; інформаційної підтримки; системи підтримки мобільності; побутової інфраструктури. Крім того, вчений також наголосив на важливості ресурсного забезпечення; мовної компетенції; підтримки міжнародних досліджень; залучення провідних іноземних фахівців; участі у міжнародних мережах [3, с. 3–4].

Узагальнюючи вище наведене, можемо констатувати той факт, що інтернаціоналізація вищої освіти може бути розглянута одночасно як на рівні процесу інтеграції ВНЗ до світової системи вищої освіти, так і у якості показника, який характеризує міжнародний аспект професійної діяльності ВНЗ (прагнення ВНЗ до гідного позиціонування на світовому ринку освітніх послуг). Отже, під інтернаціоналізацією вищої освіти ми розумітимемо процес та результат підвищення авторитету ВНЗ серед споживачів освітньої послуги (абітурієнтів, роботодавців, держави та суспільства) за рахунок реалізації університетом потенціалів міжнародного співробітництва, у тому числі й з метою забезпечення підготовки конкурентоздатних фахівців які б

користувалися попитом на міжнародному (глобальному) ринку праці. Основними учасниками відповідного процесу є: наукова спільнота університету та її окремі представники; адміністрація університету; органи державної влади, до функціональних повноважень яких входять питання управління освітою; роботодавці міжнародного (глобального) ринку праці та інші представники закордонних інституцій, у тому числі і освітніх. Кожен з цих суб'єктів має свою частку компетенції у забезпеченні ефективності процесів інтернаціоналізації вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Драмарецька Л.Б. Інтернаціоналізація української вищої освіти [електронний ресурс] / Л.Б. Драмарецька // Реформа вищої освіти в Україні: критичні питання у сфері законодавчих та інституційних трансформацій: міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 травня 2015 р. – К., 2015. – Режим доступу: http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2015/04/Dramaretska_abstract_16_04_15.pdf?x47754
2. Ковальчук Р.Л. Інтернаціоналізація освіти: міжнародно-правовий досвід і національна практика / Р.Л. Ковальчук // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2011. – Вип. 604. – С. 40–43.
3. Хобзей П. Інтернаціоналізація вищої освіти [електронний ресурс] / Павло Хобзей, Галина Шепель // Towards Trust in Quality Assurance Systems: 516935-TEMPUS-1-2011-1-FITEMPUS-SMGR. – Режим доступу: <http://ucu.edu.ua/eng/files/2013/03/Internationalization-of-higher-education.pdf>
4. Barteil, M. Internalization of Universities: A University Culture-based Framework / M. Bartell // Higher Education. – 2003. – Vol. 45. – № 1. – P. 43–70.
5. Knight J. Internationalization of Higher Education Practices and Priorities: 2003 IAU Survey Report / Jane Knight. – Paris: International Association of Universities, 2003. – 31 p.